

Naujienu Antroji Dalis

NR. 936

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXV METAI

JONAS MAŽIUKAS

LIETUVIŲ KOMUNISTŲ ATSIKIRADIMAS IR JŲ VEIKLA

Po Čekoslovakijos okupacijos viso laisvojo pasaulio spauda daug rašo apie sovietus ir komunistus. Matome, kad komunistų partijų esama ir laisvame pasaulyje, tik jos daugiau tautinės arba nacionalinės. Nors šios komunistų partijos ir palaiko santykius su Sovietų Sąjungos komunistų partija (SSKP), tačiau tik ideologinius — SSKP nepriklauso, kitaip jos nebūtų galėjusios reikšti protestų Sovietų Sąjungai okupavus Čekoslovakiją.

Yra ir Lietuvos komunistų partija, bet ji tik taip vadinasi, o iš tikrųjų yra SSKP sekcija. Šino straipsniu ir noriu skaitytojus supažindinti su lietuvių komunistų atsiradimu ir jų veikla, pasiremdamas SSKP šaltiniais. Bet prieš tai dar pažvelkime į Lietuvių Enciklopedijos III tomo 115 puslapį, kas yra bolševizmas:

“Bolševizmas Rusijos komunistų partijos atstovaujama politinė, ūkinė ir pasaulėžiūrinė doktrina... Pats B. terminas atsirado 1903 (m.). Tais metais vyko Rusijos socialdemokratų partijos suvažiavimas Briuselyje (buvo perkeltas į Londoną). Suvažiavimo metu dėl programinių ir taktinių skirtumų Rusijos socialdemokratų partijos suvažiavimo dalyviai skilo į dvi dalis: suvažiavimo atstovų daugumas (bolšinstvo) pasisakė už Lenino atstovojamą poziciją, ir gavo bolševikų vardą... B(olševizmo) kūrėjais laikomi Lenin, Trockij, Bucharin, Stalin, kurie atstovavo vad. “revoliucinį” marksizmą... atmetė vakarų Europos socialistų kovos metodus dėl demokratinės santvarkos ir socializmo”.

Dabar kas yra komunizmas:

“K(omunizmas) yra social-ekonominė doktrina, siekianti tokios visuomenės santvarkos, kurioje privatinė nuosavybė išnyktų, gi visos gėrybės — o visų pirma gamybos priemonės — būtų bendrinė nuosavybė... (L. E. XII t. 294 p.).

Bolševikinis socializmas atsirado Rusijoje 1917 metais, kai (pagal seną kalendorių spalio 25 d.) lapkričio 7 d. Leninas su Trockiū nuvertė Rusijos demokratinę Kerenskio vyriausybę ir išvaikė steigiamąjį seimą. Tada kilo baisi revoliucija: prasidėjo grobimas, plėšimai, žudymai ir t. t. Bolševikai atsisakė socialdemokratų vardo (ir gerai padarė) ir pasivadino Rusijos komunistų partija bolševikų, sutrumpintai rašoma (RKP(b)).

Toks Rusijos komunistų-bolševikų veiklos metodas labai pa-

tiko kairiems Rusijos buvusiems lietuviams socialdemokratams. Todėl ir jie pasivadino komunistais, kad skirtųsi nuo socialdemokratų. Nuo to laiko bolševikams - komunistams socialdemokratai virto didesniais priešais, negu jų nekenčiami buržuai. Socialdemokratai savo tikslo siekia evoliucijos keliu — laipsniškai, auklėjimu, o bolševikai - komunistai — priešingos nuomonės žmonių neapykanta, grobimu, plėšimais, žudynėmis.

Rusijoje buvę lietuviai socialdemokratai, tapę komunistais, įsijungė į Rusijos komunistų partiją (RKP) ir sudarė lietuvių sekcijos centro biurą. Jie 1918 m. balandžio 6 d. Voroneže išleisdami savo organą “Komunistas” Nr. 1—2 pastebėjo, kad jie jau “Ne socialdemokratai, ne anarchistai, bet komunistai”. Jų veikla pradžioje vystėsi Rusijos plotuose, o kaip ji vystėsi ir kas joje dirbo, randama 1968 m. rugpiučio mėnesio “Komunisto” Nr. 8(530), 49—57 puslapiuose tilpusiame straipsnyje “LKP įsikūrimo išvakarėse”, kurio “Publikaciją parengė R. Maliukevičius”.

Straipsnis prasideda taip:

“RKP(b) Lietuvių sekcijų Centro biuras 1917—1918 metais buvo vienas iš svarbiausių vadovaujančių partinių organų, apie kurį telkėsi Lietuvos Komunistų partijos organizatoriai ir jos kūrėjų aktyvas...”

“Ypač didelį vaidmenį, paspartinant Lietuvos komunistų partijos sukūrimą, atliko RKP(b) Lietuvių sekcijų konferencija, įvykusi Maskvoje 1918 m. gegužės 26—27 d., ir jos išrinktas bolševikų partijos Lietuvių sekcijų Centro biuras, sudarytas iš 5 narių (V. Kapsukas, J. Lenkaitis, S. Matulaitis, P. Mickevičius ir R. Rasikas) ir 5 kandidatų į narius (K. Giedrys, S. Mickevičius, J. Opanskis ir kt.). Lietuvių bolševikų konferencijos išrinktam Centro biurui kartu su Tarybų Rusijos vyriausybės sudėtyje veikusiu Lietuvos reikalų komisariatu (komisaras V. Kapsukas) buvo pavesta, pasinaudojant Bresto taikos sutarties nustatytais Lietuvos gyventojų reevakuavimo sąlygomis, organizuoti Tarybų Rusijoje gyvenančių lietuvių komunistų sugrįžimą į Lietuvą...”

“Išlikę RKP(b) Lietuvių sekcijų Centro biuro posėdžių protokolai, kurių dalį pirmą kartą spausdiname, yra nepaprastai vertingas pirminis istorinis šaltinis, padedantis geriau suprasti visą Lietuvos Komunistų parti-

Magdalena Stankūnienė

(Mozaika)

KLAJOKLIO STYGOS

Aš daug, jau daug išvaikščiojau dienų.
Dienos belaisvis, ir toliau einu
Žmogaus skirties nubrėžtais man keliais,
Kiek eiti dar likimo saikas leis...
Aš daug žiedų radau aušros darže,
Daug jų sumindžiau eidamas ežia,
Ir užėjau erškėčių dar daugiau
Ir vien menkai laimėjau, ką rengiau...
Ir supratau, skausme ir ilgesy,
Kaip, žemės prote, aklas tu esi,
Nes štai nakčia stebiu spiečius žvaigždžių,
Bet kurčias, aš jų psalmės negirdžiu...
Nes tu, žmogau, taip skaudžiai nežinai,
Kas — valandai, kas trunka amžinai,
Kur tu, lašeli jūros vandeny,
Drebėti siųstas ir iš kur eini...

Jurgis Baltušaitis

jos kūrimo procesą, vykusį 1918 metais ir pasibaigusį jos pirmuoju suvažiavimu, įvykusių Vilniuje prieš pusę amžiaus — 1918 m. spalio 1—3 dienomis.

“RKP(b) Lietuvių sekcijų Centro biuro 1918 metų posėdžių protokolų rankraštinis originalas saugomas LKP CK Partiniame archyve (f. 77, ap. 1, b. 3). Skelbiamas protokolo Nr. 21 tekstas verstas iš rusų kalbos.

Bet paskelbti posėdžių protokolai: 5, 8, 9, 11, 19, 20 ir 21. Prieš juos yra atspausdinta (49 psl.): “Iš RKP(b) Lietuvių sekcijų Centro biuro posėdžių protokolų” ir po to prasideda jų tekstai. Čia duodamos reikšmingesnės ištraukos.

“1918 m. liepos 25 d. posėdžio protokolas Nr. 5

Dalyvavo d. d. V. Kapsukas, Pr. Mickevičius, J. Lenkaitis, kandidatas (St.) Mickevičius ir partijos nariai: Budinas, Opanskis, Federavičius ir Kviklys.

1. Maskvos organizacijos reikalai. Konstatuota, kad organizacija neveikia, jos gi komitetas nieku nesirūpina.

Nutarta: Centro biuro vardu šaukti kitą sekmadienį, rugpiučio 4 d. (liepos 22 d.), 2 v., komisariato bute Maskvos lietuvių komunistų susirinkimą; apie susirinkimą pranešti iš anksto lietuvių ir rusų laikraščiuose. Parašyti “Tieson” korespondenciją. D. Budinas, Maskvos komiteto kandidatas, privalo, susišinojęs su kitais, imtis darbo.

2. Pranešimas. Išklausus pranešimą apie Vilniaus pulko

(Nukelta į 2 psl.)

Žiupsnelis prisiminimų apie Čekoslovakiją

Kai dabar tenka pavartyti įvairius laikraščius, tad dažnai tenka taip pat pamatyti įvairias nuotraukas iš Pragos miesto ir ypač tāsias vietas, kurias mačiau savo akimis. Tatoi buvo jau gana seniai, prieš 48 metus, 1921 metais liepos mėnesyje. Aš tada buvau nuvykęs kaip turistas į Praga, kur išbuvau dvi savaites. Dabartinių laikraščių aprašymai apie šių dienų visokius įvykius Čekoslovakijoje paskatino mane trumpai parašyti prisiminimus iš tų senesniųjų laikų.

Tuo metu Čekoslovakija, panašiai kaip Lietuva, buvo jauna nepriklausoma valstybė. Pasiūbaigus pirmajam pasauliniam karui, sugriuvo vadinamoji Austro-Vengrijos imperija, kurios sudėtyje buvo Čekoslovakija, kuri 1918 m. spalio mėn. 28 dieną pasiskelbė nepriklausoma valstybe; ji turėjo tada maždaug 12 milijonų gyventojų.

Buvo labai įdomu tada pamatyti Čekoslovakijos sostinę Praga, kurioje buvo galima pastebėti jau gerai išsivysčiusią pra-

monę. Tada miesto judėjimas buvo gana didelis; gatvėse tada važinėjimas buvo ne dešiniuoju, bet kairiuoju šonu. Net einantiems pėsčiomis per tiltą pagal nustatytą taisyklę reikėjo laikytis kairiosios pusės. Per tāsias mano buvimo dvi savaites, oras buvo saulėtas ir šiltas; temperatūra beveik visada buvo 36 laipsniai Celsijaus (97 laipsniai Farenheito).

Jei Lietuvoje temperatūra pasiekdavo 32 laipsnius šilumos, tai visiems atrodydavo labai karšta ir daugelis labai prakaituodavo. O Pragoje prie 36 laipsnių nors ir atrodė gana šilta, bet nebuvo jaučiamas prakaitavimas, tačiau buvo jaučiamas didelis troškulys. Kiek teko man tada pastebėti, ir kiti žmonės jautė didelį troškulį. Norint tą troškulį numalšinti, visiems žmonėms pakildavo didesnis noras ko nors išgerti. Taigi galima buvo pastebėti žmones geriančius visur visokių gėralų, kuriuos galima buvo gauti ne tik įvairiose krautvėse, bet ir gatvėse prie tam-

tikrų būdelių. Vienur kitur tekdavo pamatyti traukiamą visokių gėralų vežimėlį su pakinkytą karvę. Man tai žiūrint buvo didelė naujiena, nes niekur kitur neteko matyti, kad vežimėlį trauktų pakinkytą karvę. Bet žmonės pajusdavo didesnį patrauklumą nusipirkti gėralų iš to vežimėlio, kurį traukdavo karvė.

Teško man tada apsisistoti viešbutyje netoli išgarsėjusio Vae-lovo paminklo. Tą mano apsisistojimo vietą, kaip teko nugirsti, žmonės vadino Vae-lavške namiesti. Vae-lovas buvo senovėje Čekijos kunigaikštis (907—929). Paminklas Vae-lovui buvo pastatytas Pragos centre 1894 metais. Jis laikomas taip pat šventuoju.

Kai teko pripuolamai su vienu čeku žurnalistu pasikalbėti, tai jis buvo paklauses, kokį darbą aš dirbu Lietuvoje. O kai jam pasakiau, kad esu Seimo stenogramų redaktorius, tada jis tokia proga išdėstė daug jam rūpinimų klausimų: kiek tas seimas turi narių, kokiomis partijomis tie nariai susiskirstę, kokius svarbesnius įstatymus Seimas yra sutvarkęs ir cilę visokių kitų klausimų. Aš visa tai jam išpasakojau, o jis labai buvo patenkintas ir pasisakė, kad tokį su manimi pasikalbėjimą aprašysiąs savo laikraščiuose. Jam labai buvo malonu pasikalbėti su manim apie įvairius įvykius Lietuvoje ir pasisakė, jog visada įdomaujasi Lietuvos reikalais. Lyg atsilygindamas jis nusivedė mane į vieną restoranėlį, kuriame teko gardžiai pasivaišinti.

Tais laikais, kai rusų bolševikų buvo nuversta A. Kerenskio vadovaujama Rusijos valdžia (1917 m. pabaigoj), tai kai kurie rusų aukštesnieji valdininkai, bėgdami nuo bolševikų, buvo apsisistoję Pragoje. Pats A. Kerenskis iš pradžių buvo išvykęs į Angliją, paskui į Prancūziją ir vėliau buvo užsukęs į Čekoslovakiją. Taigi man būnant Pragoje, kur vieną kartą buvau nuėjęs pavalgyti į rusų laikomą valgyklą, pripuolamai susitikau su A. Kerenskiu; ir jis mane pirmutinis užkalbino sakydamas, kad mane esąs matęs Petrapilyje. Aš tada jam pasakiau, kad buvau pas jį atvykęs pasiteirauti, kaip jis žiūri į tą klausimą, jei Lietuva apsispręstų būti nepriklausoma valstybė, o jis į visa tai trumpai atsakė: Lietuva tegalėtų turėti tik autonomiją. Kai aš jam jo pasakytus žodžius pakartojau, tai jis pasakė, jog buvęs tada suklydęs, nes, girdi, vėliau paaiškėjo, kad tokios tautos yra geresnėje bū-

lėje turėdamos visišką nepriklausomybę.

Tuo metu čekai, išbuvę daug metų Austro-Vengrijos imperijoje, kurioje visur buvo kišama vokiečių kalba, rodė kažkokią neapykantą vokiečiams. Taigi bet kokiam užsieniečiui prašnekus vokiškai, čekai nerodė simpatijos; o visi inteligentai čekai tada mokėjo vokiškai kalbėti, panašiai kaip Lietuvoje visi lietuviai inteligentai mokėjo rusiškai kalbėti. Kai tekdavo man ko nors paklausti kokį nors asmenį, tai pirmoj eilėj pasakydavau, jog esu užsienietis, ne vokiečiai, tai tokis asmuo visada maloniai vokiškai atsakydavo. Kartais su čeku galima buvo susikalbėti tariant žodžius, taip sakant, pusiau rusiškai ir pusiau lenkiškai, nes čekų kalba irgi yra vadinamosios slaviskos kilmės. Šiais laikais, kada rusai bolševikai kiša savo uodegą Čekoslovakijoje, čekuose gali išaugti neapykanta pačiai rusų kalbai, kaip kad anksčiau vokiečių kalbai.

A. Kelmutis

ŽODŽIAI RETI, BET LIETUVIŠKI

Ligašius — nuolat sergantis, nesveikas žmogus: Pražūlis tam vyrui: jo boba ligašius, o dar tokia pasiutus.

Lygmalas — lygus su kraštais, pilnas iki kraštų, sklindinas: Parvežem tris lygmalas uores šieno.

Ligočius — pasiligojęs žmogus: Mano pati ligočė, ligų puodelis.

Ligotėlis — ligotas: Sargalio-tas buvau visą amžių, ligotėlis tebesu ir dabar.

Lijelioti — po truputį lyti, ly-noti: Išėinu oran — lietus lije-lioja.

Liksenti — lakti: Girdi, kaip katytė pieną liksena?

Linginėti — lankstyti, link-čioti: Mano mergelė miego norėjo, tik linginėjo kai žalia rūtelė, vėjo pučiama.

Gamtos garsų pamėgdžiojimai Ignalinoje

Karvelis

Brūkū, brūkū!

Drūkšų ponas durnas:

Barsto grūdus po dirvas.

Aš paukščiukas razumnas,

Surinkau,

Kukšt.

Volungė

— Einam, boba, grybaut.

— Neturi vyžū!

— Einam, boba, karčiamon.

— Nor tom pačiom.

LIETUVIŲ KOMUNISTŲ ATSIKIRADIMAS...

(Atkelta iš 1-mo psl.)

organizavimą, nutarta: pavesti d. d. Budinui ir Pisarskiui rūpintis užmegzti ryšius su Varšuvos pulko draugais.

3. Darbas Lietuvoje: a) Darbo kryptis. V. Kapsuko pranešta apie Vilniaus soc(ial)dem(okratų) organizaciją ir pažymėta, kad ji dar neatsikračiui nuo negeistino gaivalo ir galutinai dar nepaaiškėjusi...

Kalbėtojų pažymėta, kad reikalinga paversti Vilniaus organizaciją komunistų organizacija, provincijoje gi, kur nėra senesnių organizacijų arba jos menkos, tvirti komunistų organizacijos...

c) Žmonių siuntimas. Išklau-syta, kad tie, kurie išvažiavo iš Voronežo į Lietuvą, važiuoja daugiausia Suvalkijon, ir todėl tenai nebėra reikalo siųsti žmonių.

Nutarta: literatūros darbai Lietuvoje turėti omenyje d. Rasiką, tuo gi tarpu kviesti jį Maskvon reikalų vedimui su užimtomis šalimis.

Pirmininkas (nepasirašyta).

Nariai J. Lenkaitis, Pr. Mickevičius, Sekretorius J. Bartkus.

1918 m. rugpiūčio mėn. 17 d. posėdžio protokolas Nr. 8.

Dalyvavo Centro biuro nariai d. d. V. Kapsukas, J. Lenkaitis, R. Rasikas ir Pr. Mickevičius.

1. Darbas Lietuvoje: a) Pranešimas apie pasikalbėjimą pas (RKP(b) CK sekretorių. Išklau-sius d. Kapsuko pranešimo apie tai, kad, pasitarus su d. Pestkovskiu ir Lenkijos ir Lietuvos SDP atstovais, rasta reikalinga kreiptis į (RKP(b) CK Sekretoriafą dėl darbo užimtuose kraštuose, kad tam reikalui įvyko posėdis, kuriame dalyvavo nuo CK d. Sverdlovas, nuo CB — d. Kap-

sukas, (taip pat) Lenkijos ir Lietuvos Socialdemokratų partijos ir Baltgudijos ir Lietuvos Komunistų partijos atstovai, kad tame posėdyje nutarta: 1) nuo Centro biuro deleguoti į Baltgudijos ir Lietuvos Komunistų partijos komitetą vieną atstovą; 2) prie (RKP(b) CK sudaryti veikiančiųjų okupuotose šalyse organizacijų sekretoriafą, kuris rūpintųsi: a) darbu užimtuose kraštuose; b) koncentruotų žinias, c) leistų laikraštį įvairiomis kalbomis, — Centro biuro nutarta: pavesti atstovauti Centro biurą Baltgudijos ir Lietuvos Komunistų partijos komitete d. Rasikui, Sekretoriare prie (RKP(b) CK — d. Kapsukui.

b) Žmonių siuntimas. Išklau-sius pranešimo, kad d. Dumša sutinka važiuoti Lietuvon ir kad (RKP(b) CK pranešęs Petrapi-lin dėl d. Jadvygos (Netups-kaitės) važiavimo Lietuvon, nu-tarta: siųsti Lietuvon d. Jadvygą, d. Brazdžionį — į Panevėžį, d. St. Mickevičių — į Suvalkų guberniją. Parašyti d. Aleksai, kad atsiųstų išvažiavusiųjų iš Voronežo Lietuvon moksleivių komunistų sąrašą.

c) Laikraščio klausimas. Nu-tarta: stengtis kuo daugiausia pavesti vietas "Tiesoje" Lietu-vos klausimams; leisti skiriamą Lietuvai laikraštį "Darbininką", spausdinti jį Voroneže.

d) Knygų siuntimas. Nutar-ta: 1) pavesti d. Rasikui sutai-syti masinį literatūros gabenimą į Lietuvą; 2) d. Brazdžioniu duoti nuvežti kuo daugiausia le-galios literatūros; 3) su tremti-nių ešelonais siųsti nelegalią li-teratūrą (...).

(Bus daugiau)

GEROS DOVANOS

Šios knygos parduodamos dabar "Naujienose" su didelėmis nuolaidomis:

Dr. A. J. Gussen — DANTYS, jų priežiūra, sveikata ir grožis. Kietais viršeliais, vietoje \$4.00 dabar tik	\$3.00
Minkštais viršeliais tik	\$2.00
Dr. A. J. Gussen — AUKŠTA KULTŪRA — ŽIAURŪS ŽMONĖS. Kelionės po Europą įspūdžiai. Vietoje \$2.00 dabar tik	\$1.50

Galima taip pat užsisakyti paštu, atsiuntus čekį arba money orderį.

NAUJIENOS,

1739 SO. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILL.

SLIDUS KELIAS Į ALTORIAUS GARBĘ

1968 metais laikraščio "Draugas" atkarpoje atspausdinta generalinio pastulioriaus J. Vaišnoro, MIC eilė informacinių straipsnių "Kelias į altoriaus garbę" Dievo tarno arkiv. Jurgio Matulaičio, beatifikacijos bylos apžvalga. Ypatingai įdomi informacija pateikta 1968. IX. 19 d. "Draugo" Nr. 221, kur rašoma apie J. Matulewicz pavarde, būtent: "Pradėjus arkiv. Jurgio beatifikacijos bylą, iškilė klausimas, kaip oficialiuose raštuose rašytina jo pavardė.

Kaip žinoma, Lietuvoje jis buvo vadinamas Matulaičiu. Taip yra užrašyta gimimo ir krikšto metrikuose. Bet jaunam Jurgiui nuvykus į Lenkiją pas savo globėją dėdę, kuris ten buvo pavadintas dėdės pavarde — Matulewicz. Taip jis pats rašėsi Lenkijoje, o lietuviškai ją sulietuviinęs rašėsi Matulevičius. Būdamas Vilniaus vyskupu, Vatikanas buvo žinomas kaip Matulewicz. Iškart beatifikacijos byloje buvo rašoma: Matulewicz - Matulevičius.

Vėliau, kai iš dokumentų paaiškėjo, kad jo tikra pavardė yra Matulaitis (ši pavardė Lenkijoje nebuvo žinoma), imta vadinti: Matulewicz - Matulevičius, arba Matulaitis. Bet tokia ilga trijų skirtingų formų pavardė buvo nepatogi, todėl, pradedant apaštališkąjį procesą, Apeigų kongregacija susipažinusi su atitinkamais dokumentais, patarusi su pastuliorium, nustatė, kad ateityje bus rašoma tik Matulaitis - Matulewicz. Matulevičius praleista, nes tai yra tik lenkiškos rašybos lietuviška transkripcija. Tokiu būdu Dievo tarno Jurgio pavardė bus suprantama ir lietuviams ir lenkams. Šiaip jau lietuvių žinos tik Matulaitį, o lenkai Matulewicz, nors tai yra tas pat asmuo".

Ten pat post. J. Vaišnora, MIC rašo, kad 1965. XI. 30 d. kanon. bylą papildęs prašymu su 23 Lenkijos vyskupų ir kard. Wyszynskio parašais.

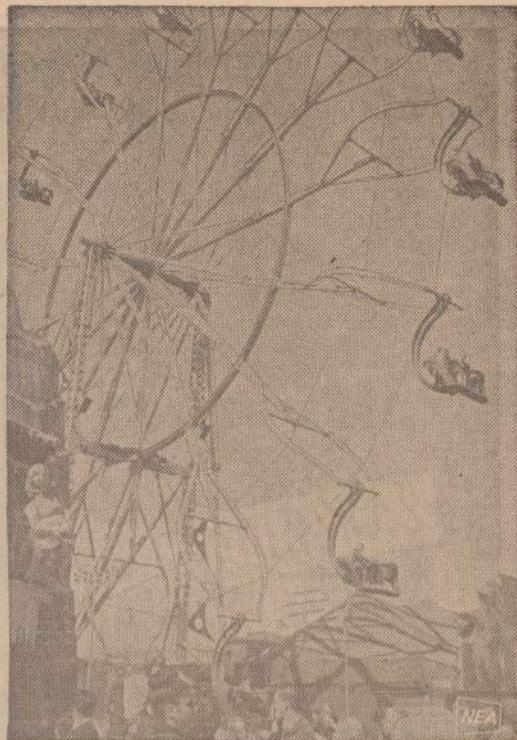
Iš kun. J. Vaišnoro, MIC 1953 metais išleistos brošiūros apie ark. J. Matulaitį matyti, kad jis gimė 1871 IV. 13 d. Lūginės km., netoli Marijampolės. Paaukęs baigė Marijampolės gimnazijos 5 klases ir dėl ligos mokslą nutraukė. Jo vienas brolis kun. Feliksas gyveno Piasiečnoj, Lenkijoje, o kitas Andrius studijavo Maskvoje. 1889 m. pasveikęs Jurgis išvažiavo pas savo

dėdę Joną, kuris buvo Kielcų gimnazijos mokytoju, Lenkijoje. Tada Jurgis jau buvo 18 m. amž. su 5 kl. išmokslinimu ir stodamas į mokyklą užsirašė esąs Matulewicz. Jo bendraklasis Justinas Staugaitis ir kiti to meto moksleiviai nuėjo skirtingais keliais. Jurgis, baigęs kunigų seminariją, pastoviai apsigyveno Lenkijoje ir uoliai dirbo jos labui. Be to, Jurgis kurį laiką profesoriavo Petrapilio Kunigų Akademijoje, dėstė lenkiškai socialogiją ir klausė lenkiškai išpažintis (kun. M. Vaitkaus atsiminimai). Gyvendamas Varšuvoje, Jurgis susiartino su tuo metu ten gyvenusiu Vatikano atstovu Achilles Ratti, kurio parama Vatikanas 1918. XII. 1 d. Kaune Jurgį paskyrė ir išventino Vilniaus vyskupu, kur jis išbuvo 7 metus. Todėl kun. J. Vaišnora, MIC jį vadina vyskupu - kankiniu, bet kas jį kankino, — to nenurodo. Įžengdamas Jurgis į Vilniaus vyskupo sostą, i tikinčiuosius irgi pasakė savo įžanginę kalbą lenkiškai.

Reikia pastebėti, kad Achilles Ratti greit buvo paskirtas kardinolu, o 1922 metais išrinktas popiežium ir pasivadino Pijum XI. Vysk. Jurgio ir Ratti santykiai buvo labai glaudūs. Kun. J. Vaišnora teigia, kad Ratti Jurgį daug kartų lankė Vilniuje, o Jurgis pastarąjį Varšuvoja ir Vatikane. Kaip Pijus XI įkūrė Lenkijos bažnyt. provinciją 1925 m., tai ir Vilniaus vyskupiją priskyrė prie Lenkijos. Kad palengvintų Vatikanui tai įgyvendinti, Jurgis 1925 m. savanoriškai iš Vilniaus atsisakė ir grįžo į Romą.

Dėl to Kaune kilo visuomenės didelis nepasitenkinimas ir to meto krikdėmų vyriausybė iš Kauno išgujo Vatikano pasifuntinį A. Zechini. 1926 m. Vatikanas atsiuntė į Kauną atstovu Jurgį Matulewicz su arkivyskupo titulu, bet pastarasis 1927 m. sausio mėn. 27 d. mirė.

Iš arkiv. Jurgio gyvenimo eigos matyti, kad jis iškilė dėl gerų santykių su Ratti — pop. Pijum XI ir abiejų prolenkiškos orientacijos, nes tas pats Pijus XI pašalino taurų lietuvių Kauno vyskupą Pr. Karevičių iš pareigų už lietuviškumą ir uždarė į vienuolyną. Arkiv. J. Matulewicz ėjo sulenkėjusių Lietuvos kunigų pėdomis ir save apspėndė "gente lituanus, natione polonus". Tat kur ir koki jo nuo-

Amerikos pasilinksminimų parkuose, kurie šią vasarą švenčia 100 metų sukaktį, labai mėgiami buvo Ferris ratai, sugalvoti inžinieriaus George Washington Gales Ferris. Pirmas toks ratas buvo pastatytas Čikagoje 1893 metais.

pelnai Lietuvai? Kurie jo darbai turėtų būti lietuvių sektini? Abejoju ir dėl jo pilietybės. Apie tai post. J. Vaišnora, MIC ne žodžiu neužsimena.

P. S. Naudotasi: 1) kun. M. Vaitkaus atsiminimais, 2) Naujienos, 1966. VIII. 9 d. Nr. 186 ir 3) Dirva, 1961. XII. 27 d. Nr. 148.

J. VILIUŠIS

Montrealio koop. "Litas" veiklos vingiai

(Tęsinys)

Tai, kaip matome, priklausymo Lygai statuto nuostatai uždeda tik pareigas, nenurodant net jos ribų, ir neteikia jokių teisių! Tenka labai stebėtis, kaip Lito valdyba galėjo rekomenduoti savo nariams tokias įstojimo į Lygą sąlygas! Kaip praktikoje dažnai būna, taip ir šiuo atsitikimu, visuotinis narių susirinkimas, kuriame dalyvavo apie 200 žmonių, t. yra vos 14% visų "Lito" narių, tas sąlygas, įrašytas į statuto nuostatus, priėmė. Tai gal įvyko dėl nepakankamo išaiškinimo, neįsigilino iš esmės, ar gal dėl laiko stokos. Iš formalios pusės tačiau tvarkoje. Bet, faktiškai — tai buvo pasirašymas neužpildyto vekselio ir užangažavimas 86% tų koop. "Litas" narių, kurie tame istoriniam susirinkime nedalyvavo.

Iš paskelbtos 1968 m. koop. "Litas" apyskaitos jau matyti ir to įsipareigojimo pasekmės. Priklausymas Lygai tik per metus kainavo: nario mokesčio — 1,399 dol., nario mokesčio priedo (visai neaišku ką tai reiškia? J. V.) — 566 dol., Lygos posėdžiai — 194 dol. 14 cent. ir auditorius — 795 dol. (kam tas reikalinga? "Litas" turi savo revizijos komisiją. J. V.). Viso — 2,954 dol. 14 cent. Visos tos išlaidos tikrai neturi jokios prasmės. Tie pinigai galėjo būti sunaudoti daug geriau. Apyskaita išlaidose pastebime ir daugiau neaiškumų. Štai balanso apdraudai išleista 702 dol. 50 cent. Tiek pat numatyta išleisti

ir 1969 m. Ką tai reiškia? Kaip žinome, balansas verslo srityje yra tam tikra forma raštu išreikštos nustatytam laikui įmonės (šiuo atveju koop. "Litas". J. V.) finansinis stovis. Tai gi — lakštas popierio. Ar jį reikia apdrausti?

Vėl — valdomų organų išlaidose įrašyta 1950 dol., nors pagal koop. "Litas" statutą vald. organai neapmokami. Apmokami tik nuolatiniai tarnautojai. Kaip tai suprasti? Ar įstatymai yra tik tam, kad juos apeiti?! Ar gal dėlto, kad vedėjas yra kartu ir valdybos sekretorius?

Baigdamas šią apžvalgą, noriu dar atkreipti dėmesį į koop. "Litas" imamus iš savo narių pernelg aukštus nuosimėjus už asmenines paskolas. 9% yra ne kooperatiški, bet lupikiški visais atžvilgiais ir netolimi visokiems finanskompanijoms! Tai prieštarauja pačiam koop. "Litas" pagrindiniam tikslui: "sudaro noriams galimybes skolintis prieinamą palūkanų procentu", — žiūrėk statuto 7-tą skyrių. Pats "Litas" moka savo nariams už depozitus 5%, o ima iš jų 9% už paskolas. Tai reiškia operuoja su 4% gryno pelno, o tikrumoje turėtų išsiversti su 1-2% uždarbio. Panašios lietuvių organizacijos Toronte ima tik 7% už asmenines paskolas. Ir tai jau gan seniai. Kodėl taip brangu Montrealyje? Ką veikia "Lito" valdyba? Ar ji to nepastebi, ar jai tas visiškai nerūpi? Apgailėtina!

Kad netaptų vien tik pelno siekiančia organizacija, ar kelio-

Gyvai perkamas

Povilo Laurinavičiaus romanas

BE DRUSKOS

Kieti viršeliai — \$4.00, minkšti — \$3.50. 404 puslapiai.

Laurinavičiaus kūrinys sukėlė didelio susidomėjimo. Knygoj kelia aštrias gyvo gyvenimo problemas. Puikūs Lietuvos vaizdai, gyvi pasikalbėjimai, skaudžios tikrovės problemos.

Romaną galima įsigyti arba užsisakyti NAUJIENOSE.

Prašome siųsti čekį arba Money Orderį tokiu adresu: NAUJIENOS, 1739 So. Halsted St., Chicago, Illinois 60608.

Šiais metais sukanka 100 metų Tarptautinei Pasilinksminimo Parkų Sąjungai, kuri atstovauja apie 400 tokių parkų ir jų įrengimų gamintojams visame pasaulyje.

KAZIMIERAS BALTRUKONIS

SKAUDI PAMOKA

(Tęsinys)

Patenkinta Uršulė užsidarė svirne. Šį kartą net duris užsiklėdė. Atsiklaupus ties lova, ašarodama prašė Dievą pasigailėti. Petras labai nustebė, kai rado duris užsklėstas. Apsisukęs nudribsėjo pas Magdutę.

Vos prašvitus, kunigėlio išgąsdinta mergina per rasas skubėjo į bažnyčią. Pasiryžo pasisakyti viską. Klausykloje sėdėjo jai nematytas senštas nusipenėjęs kunigas. Rūstus jo veidas gąsdino ją. Priklaupusi prie klausyklos, persizegnojo, užsidengė skara veidą nuo kitų žmonių.

— Tėveli, — pradėjo susijaudinusi, — išpažinties buvau prieš metus. Išrišimą gavau, Komuniją priėmiau. Buvau pasizadėjusi nenusidėti, bet vėl...

— Ką, vaikeliai, padarei? — nutraukė ją kunigas.

— Aš nenorėjau, tik mane kitas iš kelio išvedė.

— Nesiteisink! Ką padarei?

— Gulėjau su vyru. — sukaupti visas jėgas išpyškino ji.

— Tu dar mergina, neištekėjusi? — klausinėjo susidomėjęs kunigas.

— Mergina.

— O su kokių vyrų gulėjai? Savo kavalierium?

— Ne. Su savo gaspadorium.

Klausinėtojas visai susiintere-

likos asmenų bizniui ir išvengtų galimų priekaištų ateityje, — kooperatyvas "Litas" turi gerokai persitvarkyti: prisilaikyti visų taupumo principų, vengti betikslių finansinių išpareigojimų ir išpūstų išlaidų, kad pagaliau atitiktų savo tikrai pasiskirčiai — tarnauti bendram visų narių labui!

(Pabaiga)

savo ir visu savo sunkiu korpusu atsisuko į nusidėjėlę.

— Ar tavo gaspadorius vedęs?

— Vedęs.

— Ir tu nuo jo nesigynei?

— Truputį.

— Kiek kartų taip atsitiko?

— Tris kartus.

— O prieš tai, ar su jokia vyru negulėjai?

— Ne.

— Nekaltybę praradai su gaspadorium?

— Pra... — apsipildama ašarom, nebaigė mergaitė.

— Gailiesi dėl savo nupuolimo?

— Gailiuosi, tėveli, — prašvokštė uždusdama Uršulė.

— Sunkiai nusidėjai, vaikeliai. Pasielgei kaip gyvulys, kaip karvė. Pats šėtonas tyko už tavo pečių, norėdamas nugramzdinti tave į pragarą. Gerai, kad apgailėstauji. Ar pasižadi su juo daugiau nenusidėti?

— Pasižadu, — tvirtai atsakė mergaitė.

— Geriau būt, kad iš ten išeitum. Aš melsiuos į Sutvėrėją, prašydamas tau pagalbos. Padaryk viską, ką aš sakysiu. Kai pareisi namo, pasisakyk viską šeimininkei. Atsiprašyk ją.

Šiandien išklausyk šv. Mišias. Prie Dievo Molinos altoriaus. Prašyk jos užtarimo prieš Viešpatį Dievą. Per visą mėnesį vakarais kalbėk rožančių. Kas rytas Sveika Marija ir Tėve Mūsų.

Melskis į šv. Dvasią. Neturėk daugiau jokių neleistinų santykių su vyrais. Tik ištekėjusi gali vyrui atsiduoti. Rytoj keliais apeisi šv. Stacijas. Po to ateisi vėl pas mane. Šiandien išrišimo neduosiu. Prie Komunijos neisi. Dabar klaupkis, muškis tris kartus į krūtinę ir kalbėk: Viešpatie, pasigailėk manęs, nusidėjėlės.

— Geriau būt, kad iš ten išeitum. Aš melsiuos į Sutvėrėją, prašydamas tau pagalbos. Padaryk viską, ką aš sakysiu. Kai pareisi namo, pasisakyk viską šeimininkei. Atsiprašyk ją.

Šiandien išklausyk šv. Mišias. Prie Dievo Molinos altoriaus. Prašyk jos užtarimo prieš Viešpatį Dievą. Per visą mėnesį vakarais kalbėk rožančių. Kas rytas Sveika Marija ir Tėve Mūsų.

Melskis į šv. Dvasią. Neturėk daugiau jokių neleistinų santykių su vyrais. Tik ištekėjusi gali vyrui atsiduoti. Rytoj keliais apeisi šv. Stacijas. Po to ateisi vėl pas mane. Šiandien išrišimo neduosiu. Prie Komunijos neisi. Dabar klaupkis, muškis tris kartus į krūtinę ir kalbėk: Viešpatie, pasigailėk manęs, nusidėjėlės.

— Geriau būt, kad iš ten išeitum. Aš melsiuos į Sutvėrėją, prašydamas tau pagalbos. Padaryk viską, ką aš sakysiu. Kai pareisi namo, pasisakyk viską šeimininkei. Atsiprašyk ją.

Šiandien išklausyk šv. Mišias. Prie Dievo Molinos altoriaus. Prašyk jos užtarimo prieš Viešpatį Dievą. Per visą mėnesį vakarais kalbėk rožančių. Kas rytas Sveika Marija ir Tėve Mūsų.

Melskis į šv. Dvasią. Neturėk daugiau jokių neleistinų santykių su vyrais. Tik ištekėjusi gali vyrui atsiduoti. Rytoj keliais apeisi šv. Stacijas. Po to ateisi vėl pas mane. Šiandien išrišimo neduosiu. Prie Komunijos neisi. Dabar klaupkis, muškis tris kartus į krūtinę ir kalbėk: Viešpatie, pasigailėk manęs, nusidėjėlės.

— Geriau būt, kad iš ten išeitum. Aš melsiuos į Sutvėrėją, prašydamas tau pagalbos. Padaryk viską, ką aš sakysiu. Kai pareisi namo, pasisakyk viską šeimininkei. Atsiprašyk ją.

Šiandien išklausyk šv. Mišias. Prie Dievo Molinos altoriaus. Prašyk jos užtarimo prieš Viešpatį Dievą. Per visą mėnesį vakarais kalbėk rožančių. Kas rytas Sveika Marija ir Tėve Mūsų.

Melskis į šv. Dvasią. Neturėk daugiau jokių neleistinų santykių su vyrais. Tik ištekėjusi gali vyrui atsiduoti. Rytoj keliais apeisi šv. Stacijas. Po to ateisi vėl pas mane. Šiandien išrišimo neduosiu. Prie Komunijos neisi. Dabar klaupkis, muškis tris kartus į krūtinę ir kalbėk: Viešpatie, pasigailėk manęs, nusidėjėlės.

— Geriau būt, kad iš ten išeitum. Aš melsiuos į Sutvėrėją, prašydamas tau pagalbos. Padaryk viską, ką aš sakysiu. Kai pareisi namo, pasisakyk viską šeimininkei. Atsiprašyk ją.

Šiandien išklausyk šv. Mišias. Prie Dievo Molinos altoriaus. Prašyk jos užtarimo prieš Viešpatį Dievą. Per visą mėnesį vakarais kalbėk rožančių. Kas rytas Sveika Marija ir Tėve Mūsų.

Nusikaltusioji padarė viską, kaip buvo įsakyta. Nuėjus jai nuo klausyklos, kunigas atkreipė savo dėmesį į mergiotę. Ne daug tokių gražuolių ateidavo pas jį. Ilgos geltonos kasos siekė juosmenį. Liemuo tiesus ir grakštus. Akys — dangaus spalvos. Nuodėmklausis pagalvojo: "Nelengva bus tam vyrui, kuris turės progos šalia jos sukinėtis".

Namuose Uršulė vikriai sukinėjosi, kol apėjo visus gyvulius. Vaikams sumigus, kai gryčioje nieko nebuvo, ji puolė šeimininkei ant kaklo.

— Dėdienuke, aš labai nusi-kaltau prieš jus.

— Kas gi, Uršulėle?

— Neturiu jėgų pasisakyti, — apsiplė ašaromis kaltininkė.

Magdutė pasodino ją ant suolo, priglaudė jos galvą prie krūtinės. Šeimininkeš motiniška elgsena padarė mergaitę.

— Kai jūs buvot bažnyčioj, jūsų vyras užpuolė mane...

— Kaip tai? Kur? Kaip? — apipylė klausimais, lyg įgelta.

— Kamaraitėj. Aš pieną pilsčiau...

— Ką gi jis darė? — pertraukė Ruseckienė, nejausdama suolo po savimi.

— Nusitvėrė ir įvertė į lovą.

— Ir tu nesigynei?

— Gyniausi. Kas gali ištrūkti iš jo rankų.

— O, Jėzau, mieliausias! Mano Petras! — pašoko ji nuo suolo. Daugiau negalėjo klausinėti. Ašarojo abidvi. Ji prisiminė kraujo lašus. Tai daugiau, negu žodžiai. Jai buvo aišku, kas atsitiko. Šiaip jau šalta, nepratusi karščiuotis, šį kartą užsiliepsnojo. Veidai paraudo, širdis ėmė plakti dvigubai greičiau. Įtūzo ne juokais. Ne prieš tarnaitę, bet prieš vyrą.

— Dėdienuk, ne mano kaltė. Aš labai atsiprašau, kad taip atsitiko.

— Nevidonas. Tu matai, ką jis prasimanė! — dejavo, netikėtumo apstulbinta moteris. — Po tiek metų...

— Dėdiene, aš daugiau nebūsiu, išėisiu, — nutraukė Magdutė ją.

— Ir gėdos neturi aitvaras!

— Dovanokit man, dėdienuke, — puolė bučiuot rankas Uršulė.

— Nekaltinu tave. Ne tu turi atsiprašyti. Ar to vieno sykio užteko? Nesikabino daugiau? — staiga užklausė Magdutė.

— Naktį į svirną atėjo. Jau du kartu buvo.

— Ar išprotėjo jis!? — dar labiau įkaitusi, suriko Ruseckienė. — Kodėl man tuoj iš karto nepasisakei?

— Bijojau. Nežinojau, ką daryti. Pasisakiau kunigėliui. Jis liepė pasisakyti, — nežiūrėdama į akis, teisinosi Uršulė. Norėjo pasisakyti, gavusi dovanų, bet susilaikė. "Dovanos nėra nuodėmė", — dingtelėjo jai.

Magdutė, dantis sukandusi, kurį laiką tylėjo. Svarstė, kas reikia daryti, nuo ko pradėti.

— Aš tuoj pat išeinu, dėdiene, — prašneko vėl mergina.

— Man vėliau atmokėsit kiek.

— Niekur tu neisi! — ryžtingai atšovė šeimininke. — Nieks tavęs nevaro.

— Bet, dėdienuke, jis ir vėl kabinsis.

— Nusiramink! Aš jį išgydysiu, — atsakė, savim pasitikėdama, moteris.

— Dėl manęs jūs pakelsit didelį triukšmą. Kaip aš jausiuos? Geriau aš išėisiu.

— Neik, mergele! Tu man gera. Ne tu mane nuskriaudei. Jis judošius atsiims, kas jam pridera. Vyras — kaip arklys: laikysi už brizgilo, bus gerai, paleisi vadžias, jis ir tave apdaužys, ir pats ko gero galą gaus. Visi jie vieno plauko. Prie mergų, kaip maži vaikai prie saldainių. Ir tau gal tas pat bus, kai ištekėsi. Tokia jau mūs dalia, Magdutė pamažu atsipeikėjo. Jos galvoj gimė sumanymas, kuris ją atgaivino. Atsirado energijos kovoti su iškilusiais negerumais. Tuoj pat savo sumanymą atidengė tarnaitėi.

— Neisi šianakt į svirną, Uršule. Mergaitė atsiguls kitur, o tu miegosi kamaraitėje. Į tavo vietą aš nueisiu. Aš jį išmokyšiu...

— Tik, dėdienuke, neužmušk. Žmonės sužinos. Kur aš akis padėsiu?

— Būk rami. Šuniui lazda nieko nekenks, — užtikrino nuskriaustoji.

Naktis slėpė Magdutės planus. Kamaraitėje prie lango sėdėjo Uršulė. Akis įbedusi į kiemą, tikėjosi pamatyti, kas atsitiks šeimininkei. Jai iš dalies gaila buvo jo. "Ko gero dar gali užmušti", — baiminosi ji. Ant jo ji nepyko. Net jautė slaptą prisirišimą. Kad ne tas vienuolis, gal ir toliau būtų romansavusi. Širdies malda skrido į dangų Petruj ir pagalbą.

Įtūzusi moteris nuskubėjo į svirną. Rankoje nešė kočelą. Pasidėjus jį po pagalve, išsitiesė lovoje. "Nuduosiu esanti Uršulė", — planavo ji. — "Pasistengsiu būti tokia, kaip medaus mėnesio dienomis. Nekalbėsiu, kad nepažintų. O paskui, kai

(Nukelta į 5 psl.)

Antanas Petrikonis

Peizažas (Akvarelė)

SKAUDI PAMOKA

(Atkelta iš 4-to psl.)

“katinas” apsilaižė, jis judo-šius pajus kočėlo skonį! Nemušiu per galvą. Galiu smegenis sužaloti. Bėda, kai vyras išdykęs. Bet jei sukvailėtu, rūpesčiai nepasibaigtų”. Svarstė ji ir tarnaitės reikalą: “Geriau būt, jei ji išeitų. Neturėtų progos nenaudėtis laižytis”. Bet kai ilgiau pagalvojo, kad reiktų vėl vienai, padalkas pasikaišius, lakstyti apie kiaules, ta mintis išgaravo.

Neteko Magdutei ilgai laukti. “Katinas” pravėrė duris. Tyliai prisiartinio prie lovos, apčiupinėjo “Uršulę”. Ši knarkė, nudavė mieganti. Kiek paniurkęs ir, patyręs kad “Uršulė” mieguista, nenori kalbėti, nustojo ją šnekinęs. Išalkęs katinas, paprastai, ilgai nespoko į lašinius: kaip tik pripuola, tuoj puola juos ryti. Jis įsirangė lovon. Šilta “Uršulė”, nesimuistė, prisiglaudė prie Petro. Jis bematant ėmė ryti “lašinius”. Mieloji “Uršulė” greit “išsiblaivė” ir, kiek įmanydama, akompanavo jo apetitui. Petras sudribo pailsęs. Apkabinęs “Uršulę”, tarė:

— Ko man reiktų, kad mano Magdutė tokia jausminga būtų! Tu puiki boba.

Dar norėjo ją komplimentais apiberti, bet jau nespėjo. Magdutės ambicijos įtampa sprogo. Ji užsidedė pykčiu. Pašokus tekst, tekst, tekst į “katino” valgomą. Kirto ne juokais, bet iš visų jėgų.

— Uršule, ar sudurnavojai?! — išsiritęs iš lovos, suriko Petras.

— Aš tau, velnio išpera, parodysiu, kur jausmingos bobos reikia ieškoti! — suklykė įtuzusi Magdutė.

Petras apstulbo. Netikėtas griausmas iš giedro dangaus! “Jėzau, žmona”, — vos nesuriko iš išgascio. Nespėjo atsipeikėti, kaip Magdutės kočėlas ėmė bučiuoti jo šlunkus.

— Ištvirkėli! Užmušiu! — rėkė uždususi Magdutė.

Mušamasis, baimės apsvaigintas, atbulas traukėsi prie durų. Galvą instinktyviai pridengė rankomis. Besitraukdamas užkliu-

vo geldą su rugiais. Aukštienin- kas krito ant grindų ir pakniopstomis išsivertė per duris. Kaip sumuštas šuo, uodegą pabrukęs, nudribsėjo į kluoną. Atsigulęs ant šieno, čiupinėjosi pažeistas vietas. Pajudinęs skaudamą nosį, užčiuopė tekantį kraują. Ilgai teko laikyti, kol nustojo tekėti.

Uršulė girdėjo triukšmą. Matė, kaip Ruseckas nusirito nuo klėties laiptų. Ji nepaprastai gailėjosi abiejų: ir šeimininkės ir Petro.

Po egzekucijos Petras tik į parytį kiek snustelėjo. Magdutė nesudėjo akių. Sukrėsti nervai neleido užmigti. Džiaugėsi, kad gerai apkūlė svetimoteriautoją. Tačiau labai parūpo, ar kur nors ne per daug pašventino.

Vos tik žara rytuose pradėjo rausvai dažyti padangės pakraštį, Uršulė su rožančium rankose skubinosi į bažnyčią. Ten jau rado keliolika moterėlių. Ji keliais ėjo stacijas. Prie kiekvieno paveiklo ilgai ir nuoširdžiai meldėsi. Ne tik už save, bet ir už savo šeimininkus. Be miego, sunkios dvasinės naštos slegiama, sunkiai šliaužiojo grindimis. Pavargo kojos, keliai skaudėjo. Pagaliau jau paskutinis paveikslas. Klausykloje sėdėjo tas pats kunigas. Atsistojo jau ketvirta. Turėjo kiek laiko sukoncentruoti mintis.

— Tėveli, vakar atlikau išpažintį. Negavau išrišimo...

— Atsimenu, vaikeli, — nutraukė kunigas. — Labai užrūstinai Dievą. Sunkiai nusidėjai. Ar atsiprašei šeimininkę?

— Pasisakiau viską, kunigėli. Man dovanojo.

— O stacijas ar apėjai?

— Apėjau, tėveli.

— Ar pasiryžai su gospodorium daugiau nenusidėti?

— Taip, tėveli. Pasizadu.

— Išklausk dabar dvejais Mišias. Vienas prie didžiojo altoriaus, kitas prie Dievo Motinos. Išrišimą duodu. Gali priimti švenčiausią Sakramentą. Atsimink, kad nuo žmonių gali pasislėpti, o nuo Dievo akių niekur neištrūksi. Klauptis, muš-

Lietuviai anglų leidinyje

Teko surasti anglų išleistą knygą “The International Who's Who”, išleista 1937 m. Knyga turi 1.166 puslapius. Joje surašytos įvairių pasaulio valstybių žymesnių žmonių trumpos biografijos. Kaip pavyzdį nurašau vieną iš jų:

“... Krėvė - Mickevičius, Vincas, PH.D.; Lithuanian philolo-

gis ir krūtinę, prašyk Dievą pasigailėjimo.

Uršulė sukniubo prie sakyklos, didelę dalį naštos numetusi. Dvi senos moteriškos, lomkose sėdincios, ėmė šnabždėtis:

— Ar pažįsti tą merginą, kuri prie sakyklos tupi? — paklausė viena.

— Ne, nežinau jos. O kas ji tokia? — teiravosi antra, čiupinėdama rožančių.

— Nugi Mikpetrio jauniausioji. Matyt prisivirė košės su kokiu bernu, kad visas rytas keliais šliaužiojo.

— Kas dabar neraspustauja! Užtrauks jie Dievo rūstybę ant mūsų visų, — postringavo antroji.

(Bus daugiau)

gist; b. 82; ed. Lemberg and Kiev Univs. Prof. of Slavonic Philology and Literature since 22 and Dean since 25 Kaunas Literary Faculty; writes in Russian, Polish and Lithuanian; dramatist.

Publ. Origin of Indo-Europeans, Šarūnas, Skirgaila, Mindaugo mirtis (historical dramas); Poringės, Sparnuočiai, Aitvaras (novels); translation of Sakuntala from Sanskrit.

Kaunas, Vydūno Alėja 21”.

Knygoje surašytos biografijos ir alfabeto tvarka yra paminėti šie lietuviai: R. Adomaitis, J. Aleksa, J. Aukštuolis, V. Bacevičius, J. Baltrušaitis, B. K. Balutis, M. Biržiška, V. Biržiška, K. Bizauskas, V. Čarneckis, V. Čepinskis, B. Dailidė, T. Daukantas, S. Dirmantas, M. Dobužinskis, P. Dovydaitis, V. Dūbas, J. Eretas, W. Gaigalaitis, P. Galaunė, A. Galdikas, B. Giedraitis, K. Gineitis, L. Gira, K. Grinius, V. Gustainis, V. Gylys, J. A. Herbačiauskas, T. Ivanauskas, P. Jakubėnas, P. Jankauskas, A. Janulaitis, P. Jodelė, V. Jurgutis, S. Kairys, J. Kajeckas, J. Kardelis, P. Klimas, S. Kolupaila, V. Krėvė - Mickevičius, M. Krupavičius, P. Kubiliūnas, V. Kurkauskas, L. K. Semenovičius, V. Lašas, P. Léonas, J. Mackevičius, J. Masiulis, V. Mykolaitis-Putinas, H. Rabinavičius, M. Romeris, K. Šakenis, J. Šaulys, J. Savickas, V. Sidzikauskas, J. Šileika, S. Šilingas, R. Skipitis, I. Šlapelis, M. Sleževičius, J. Šliupas, A. Smetona, J. Stanišauskis, V. Stašinskas, A. Stulginskis, J. Tūbelis, E. Turauskas, P. Vaičiūnas, A. Voldemaras, V. Vileišis, A. Vosylius ir D. Zau-nius.

Viso paminėti 72 lietuviai. Džiugu, kad į svetimų išleistą leidinį yra pakliuvęs gražus skaičius lietuvių.

V. Vytenietis

Fritzui Rimmeriui ir jo žmonai Elzei (Vokietijoje) teismas įsakė būtinai apsilankyti zoologijos sode ir prisiziūrėti, kaip liūtai tarpusavy sugyvena.

Į teismą jie pakliuvo už šeiminines muštynes.

BIZNIERIAI, KURIE GARSINASI “NAUJIENOSE” — TURI GERIAUSIA PASISEKIMA BIZNYJE

GAIDOS MUZIKAMS IR DAINININKAMS

“NAUJIENOSE” GALIMA GAUTI ŠIAS LIETUVIŠKŲ DAINŲ GAIDAS PIANUI:

1. Rinkinys lietuviškų liaudies dainelių ir šokių, 16 psl. Rinkinyje yra šios dainos ir gaidos:

1. Tegu giria šlamščia,
Ožia, tra-ta-ta	8. Agulonėlis
2. Suktinis I	9. Vakar vakarėlį
3. Suktinis II	10. Augin tėvas
4. Kokietka	11. Meilės valsas
5. Padispanas	12. Siuntė mane motinėle
6. Vengerka	13. Čigonai
7. Klumpakojis	14. Pelėda
	15. Noriu miego

Šis gaidų rinkinys kainuoja tik \$1.00.

2. Stasio Šimkaus DAINOS, piano vienam balsui, 8 psl.

1. Plaukia sau laivelis	3. Kur bakūžė samanota
2. Pamyļėjau vakar	4. Ant marių krantello

Šis rinkinys kainuoja \$1.00.

Šiuos gaidų ir dainų rinkinius galima gauti NAUJIENOSE. Jei atsiųsite čekį arba Money Orderį už gaidas ir pridėsite 25 centus persiuntimo išlaidoms, tai pasiųsime jas paštu. Čekius prašome išrašyti NAUJIENOMS ir pasiųsti tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 So. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILLINOIS

MANO PIRMI ŽINGSNIAI AMERIKOJE

Pasibaigus antram pasauliniam karui, nuo 1945 iki 1949 metų aš drauge su savo šeima gyvenome Vokietijoje, Kaizerlauterne ir Ravensburgo pabėgėlių stovyklose. 1949 metais prasidėjo emigracija į Kanadą, Australiją ir kitus kraštus. Vėliau pradėjo registruoti žemės ūkio darbininkus, kuriuos pirmoj eilėj žadėjo vežti į Ameriką, į tą laimės šalį, į kurią caro laikais daug lietuvių važiavo laimės ieškoti.

Vieniems pasisekė iškurti, o kiti laimės nerado. Jei okeanas būtų užšalęs, tai kai kurie būtų pėsti grįžę atgal į tėvynę.

Kadangi man ūkio darbai buvo nesvetimi, tai užsiregistravau kaip žemės ūkio darbininkas, kad greičiau patekčiau į Ameriką. Tų pačių metų gegužės mėnesio pradžioje aš drauge su savo žmona ir dukterimi, ketelį dienų pabuvę Gronau pabėgėlių stovykloje, iš Bremenhafeno uosto, Amerikos kariuomenės transportiniu laivu "General Ellinge" išplaukiau į Ameriką.

Tuo laivu iš viso plaukėme 1.100 žmonių. Laive buvo lautų mišinys, tačiau dauguma buvo Izraelio tautos piliečiai. Tik išplaukus iš uosto ir plaukiant Lamanšo kanalu, bangos pradėjo supti laivą. Dėlei to, ypač moterys, pradėjo sirgti jūros liga.

Pravažiavus kanalą, jūra apirimo ir andrų nebuvo. Kelionė truko 9 dienas ir Bostoną pasiekėme gegužės 15 dieną. Uoste mus pasitiko negrų kariškas orkestras, kuris visą laiką griežė maršus. Tas mus nustebino, nes gyvendami Lietuvoje, negrų nebuvome matę.

Stotyje mus pasitiko N.C.W.C. Katalikų organizacijos atstovas, kuris mums nupirko geležinkelio keliauti bilietus ir kiekvienam išdavė po 9 dolerius, kad galėtume kelionėje nusipirkti maisto.

Iš Bostono traukiniu atvažiavome į Champaign (Illinois) miestą, kuris yra apie 140 mylių nuo Chicagos. Statyje mus pasitiko kitas N.C.W.C. atstovas, kunigas Rourke ir farmeris Silbers, kuris mums nuvežė į farmą, apie 8 mylias nuo miesto.

Farmeris buvo vokiečių kilmės, kalbėjo vokiškai ir turėjo 3 farmas, kuriose buvo iš viso 1,500 akrų žemės. Aš su savo šeima patekau į farmą, kurioje buvo 600 akrų žemės. Farmoje buvo apie 50 su priaugliu karvių, iš kurių tik 3 buvo melžiamos, o kitos buvo auginamos mėšai. Be to, buvo auginama 100 bekonių ir 12 veislinių kiaulių. Farmoje buvo 2 nuolatiniai darbininkai, kurie prižiūrėdavo gyvulius, o atliekamam laikui dirbdavo laukuose.

Viskas buvo mechanizuota: ariama, akėjama ir sėjama buvo su traktoriais, avus iškuлдavo ir nupiaudavo su kombainais. Farmoje buvo 4 atskiri namukai, kuriuose gyvendavo vasaros darbams pasamdyti dar-

bininkai. Namas, kuriame mane apgyvendino, buvo apstatytas senais baldais, būtent: stalas, lova, kušetė, komoda ir 4 kėdės. Už darbą farmeris man pažadėjo mokėti 100 dolerių į mėnesį, duoti nemokamai butą ir karvę pasimelžti. Maistą turėjau pats nusipirkti.

Kadangi karvių Lietuvoje vyrai nemiždavo, tai ryto metą karvę pamilžti nuėjo mano žmona. Pasirodo, kad karvė D.P. nemėgsta. Mano žmonai ją bemelžiant, karvė jai spyrė į krūtinę. Jai pavirtus pienas išsiliejo jai ant rūbų. Manydama, kad karvė moterų nemėgsta, nes Amerikoje karves melžia ir gyvulius šeria vyrai, sekantį rytą karvės pamilžti nuėjau aš. Tačiau ir mane ištikto toks pat likimas. Baigiant karvę milžti, ji staiga man irgi spyrė į krūtinę ir aš apvirtau aukštiekninkas. Bevirstant pienas išsiliejo ant krūtinės ir su kibiru užsigavau sau nosį, iš kurios pradėjo tekėti kraujas.

Į butą grįžau irgi be pieno ir su kruvina nosimi.

Pamačiusi tai mano žmona pradėjo iš manęs juoktis ir pasakė: "ne mane vieną, bet ir tavę karvė pavaišino".

Vienas iš nuolatinių darbininkų sužinojęs apie mūsų nesėkmę su karvės milžimu, padavė man geležinius pančius ir patarė prieš melžiant karvę ją supančioti, kad negalėtų spirti. Tai padaręs daugiau nesusipratimų su karve neturėjau.

Darbas farmoje nebuvo sunkus, tik labai varginos ilgos darbo valandos. 5 valandą ryto turėjau keltis ir eiti iš lauko parvartyti 3 karves milžti, iš kurių vieną milžiau aš, o kitas dvi kiti darbininkai. Iki 6 valandos turėjau pasimilžti karvę ir pavalgyti pusryčius, o 6 valandą turėjau dirbti laukų darbus. Nuo 12 iki 1 valandos buvo pietų pertrauka, o po jos reikėjo dirbti iki 6 valandos vakaro. Grįžus iš darbo, vėl reikėjo karves parvartyti iš lauko milžimui ir pamilžus vėl nuvartyti į ganyklą. Tad laisvo laiko visai nebuvo.

Apie 3 savaites su traktoriu akėjau kukurūzų laukus. Dienos buvo karštos, saulė negalėtingai degino ir vandens nebuvo atsigeriti, nes namai buvo toli. Po to, drauge su žmona, dirbome prie kukurūzų ir soja pupelių laukų valymo darbų. Tarp kukurūzų ir soja pupelių buvo priaugusių piktžolių ir dagilių, kuriuos amerikiečiai vadiną "kakabrus". Juos reikėdavo išrauti arba su kapstuku nukirsti.

Kai iš ryto nueidavom į kukurūzų lauką, tai būdavome šlapi nuo rasos, lyg iš vandens ištraukti. Apie 10 valandą, kai rasa nudžiūdavo, būdavome šlapi nuo prakaito. Žemė čia buvo gera, juodžemis ir kukurūzai išaugdavo iki 2 metrų aukščio.

Kai buvo sausra, tai žemė sproginėdavo, o kai pałydavo lietus, tai pasidarydavo minkšta lyg košė ir negalėdavau batų ištraukti iš purvo. Čia buvo karšta ir tvanku ir saulės beveik nema-

tėme. Dirbdami kukurūzų laukuose jautėmės lyg esame Afrikos džiuglėse.

Aš dirbau visą dieną, o mano žmona tik 6 valandas, už ką ji gaudavo po 75 mentus už valandą. Pinigų man farmeris nedavė, tik kas pirmadienį mano žmoną nuveždavo į miestą nusipirkti maisto produktų, už kuriuos jis sumokėdavo. Taip praslinko 2 mėnesiai ir farmeris man pinigų vis nedavė. Tada paprašiau farmerį, kad atiduotų man priklausomus pinigus, nes visų uždirbtų pinigų maisto pirkimui neišleidau. Į tai farmeris man pasakė, kad ne jis, bet aš jam esu skolingas, nes jis man davė baldus, už kuriuos aš turiu jam sumokėti 160 dolerių, kuriuos jis atskaitė iš mano uždirbtų pinigų.

Čia noriu pasakyti, kad farmeris buvo didelis sukčius ir melagis. Pavasarį, kai jam reikėdavo darbininkų, jis samdydamas darbininkus sakydavo: jei tu gerai dirbsi ir ilgesnį laiką pas mane būsi, tai prieš Kalėdų šventes duosiu nemokamai pasipiauti bekoną, 50 svarų jautienos mėsos ir kitų priedų. Kai ateidavo ruduo ir laukų darbai būdavo užbaigti, tai darbininkus vieną paskui kitą išvarydavo, sakydamas, kad blogai dirba ir tokių jam nereikia.

Vasaros metu daržuose ir patvoriuose tarp žolių atsirasdavo pilkai margos spalvos gyvačių. Farmeris sakė, kad jos yra ne nuodingos ir nepavojingos. Vienas iš nuolatinių darbininkų, kurio vardas buvo Frank, labai bijojo gyvačių ir sakydavo, kad nesvarbu kokios jos spalvos, vistiek tai gyvatės ir aš jų bijau. Jis man papasakojo, kad jos ateina ir į tvartus pelių gaudyti.

Vieną dieną man sugrįžus iš lauko darbų, man žmona papasakojo, kad ji išgirdo mūsų šunį prie durų smarkiai lojant. Pradariusi duris pamatė, kad pilkos spalvos gyvatė pro durų apačią norėjo įlįsti į virtuvę, bet mano žmonai atidarius duris pakeitė kryptį ir per plyšį įlindo į rūšį, kuris buvo mūsų buto apačioje, ir kur buvo laikomos išskultų

kukurūzų galvutės, naudojamos kūriui. Po šito įvykio mano žmona bijodavo eiti į rūšį, kad gyvatė neįkastų.

Daugiau jos nematėme. Vieną dieną farmeris mane ir Franką pasiuntė už kelių mylių esančią jo antrą farmą, kad užtvirtume spygliuotų vielų tvorą ant rubežiaus, kuris skyrė jo lauką nuo kaimyno. Prie pat rubežiaus, mūsų farmerio pusėje, augo mažas miškelis — krūmai apie 300 jardų ilgumo ir apie 100 jardų platumo. Už to miškėlio buvo javų laukai ir arti miškų nebuvo. Prieš miškėlį buvo pieva, į kurią farmeris norėjo atvaryti iš mūsų farmos karves į ganyklą.

Atvažiavus Frankas man pasakė, kad tvorą tversime prieš miškėlį, nes miškelyje yra gyvačių. Išgirdęs tai, labai nustebau, nes Lietuvoje gyvatės prisilaikydavo tik dideliuose miškuose. Atėjus pietų laikui, turėjome eiti per miškėlį, kad galėtumėm pasiekti mūsų sunkvežinį, su kuriuo buvome atvažiavę. Priėjus miškėlį, Frankas atsisakė per jį eiti ir pasakė, kad eisime aplink. Aš iš jo pasijuokiau ir pasakiau: tu cik aplink, o aš eisiu tiesiog per miškėlį. Tik man išėjus iš miškėlio, stauga iš žolių išsoko gyvatė. Išsokusi aukštumoje mano kelių, nukritusi į žoles nuvingiavo į krūmus. Kokios spalvos ji buvo, nepastebėjau. Ar ji norėjo man įkasti ar tik pabėgti iš pievos į krūmus — nežinau.

Užsibaigus lauko darbams farmeris pradėjo ir prie manęs ieškoti priekabių, sakydamas, kad aš blogai dirbu. Dėlei to turėjau iš farmos išsikraustyti. Išvykdamas dalį baldų pasiėmiau su savim, o kitus kaip mažos vertės palikau farmoje savo buvusiam bute. Tokiu būdu aš visą vasarą farmoje dirbau už farmerio man nupirktą maistą ir senus baldus, kurių vertė buvo labai maža.

Iš farmos persikėliau gyventi į Champaign - Urban miestą, kuriame yra valstijos universitetas ir kur tuo laiku mokėsi

(Nukelta į 7 psl.)

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraus-tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigus aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudos tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBU ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA
307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

Vienas 13 metų Floridos berniukas, susiradęs motociklą be motoro, sugalvojo išeitį ir prisitaikė bures. Stipresniam vėjui papūtus, motociklas gan greit važiuoja.

IRENA JOERG

AUKSINĖS SAGOS

Klebono seserėčia Helen, atvažiavusi pas dėdę paatostogauti, dabar ilsėjosi laukinėm rožėm apaugusioje verandoje. Ne tai, kad būtų pavargusi ar sirgtų, bet šiaip, saldaus tingumo apimta, supo po suoliuku nuleistas kojas, kramtė obuolį ir, nerūpestingai vartaliodama senus žurnalus, pusbalsiu skaitė juose užtiktuosius eilėraščius.

Netoliese, čia pat sode, dėdės klebono šeiminkė Theresė džiovino bažnytinius drabužius. Ištempusi ant kelių medžių virves, kabinėjo meginiais apsiūtas altorių staltieses, ministrantų kamžas, ir Helen galėjo girdėti jos nepatenkintą murgėjimą:

— Jau keli mėnesiai, kaip pasibaigė karas, o muilo vis dar nėra. Skalbiniai pilki, kaip maišai, net gėda lauke džiovinti. Tokia čia tų amerikiečių tvarka: nei miltelių, nei muilo. O kiek kartų sakiau ministrantams, kad geriau valytųsi savo klumpes, — suknių kraštai vos benuplaujami... — ir pasipiktinusi draikė žolėse stovinčioje pintinėje sudėliotus rankdarbius. Helen kartas nuo karto šūktelėdavo jos link:

— Theres, ar galiu tau padėti?

— Ką dar išsigalvosite? Ir ką žmonės sakyti, pamatę panelę drabužius džiovinančią? Tarytum aš pati nebūčiau pakankamai vikri.

Helen nutarė daugiau nebepiršti savo paslaugumo. Jau daugiau kaip dešimt metų Theresė tarnauja dėdės klebonijoje: verda, skalbia, tvarko kambarius, prižiūri gėlių daržą bei sodą ir tik kas treji metai pasišaukia iš kaimo kurią merginą padėti apsiruošti. Bet ir tai tik tą vienintelį kartą, kada patsai vyskupas atvažiuoja vaikų sutvirtinti. Šiaip Theresė nemėgsta, kad kas

kištųsi į jos darbus. Na, tegul sau žinosi!

Helen atlošia galvą į verandos kamieną, gėrėsi dangaus mėlyne ir dažo erdvę įvairiomis spalvomis: lietingu pilkumu, rytmečio gelsvumu arba kalnų viršūnių baltumu. Kad tik tos atostogų dienos būtų palankios! Mieste lauks paskutiniai egzaminai, o paskui dantų ambulatorija, specialieji kėdė, instrumentų spintos, pravertos burnos, baimingi trūkčiojimai arba išsigandusių vaikų verksmas. Ne, Helen niekada visa tai nenorėjo. Bet ar mama netroško iš jos šitos aukos? Nuolat kalbėjo, aiškino, įtikinėjo, patarinėjo. Jos vieninteliam broliui daktarui Valteriui žuvus, kas perims jo taip stropiai įrengtą kabinetą? Kiek neišsakytų atsižadėjimų guli tose stiklo spintose! Jis, atsisakydamas nuo daugelio studentiško pramogų, pirkinėjo vieną daiktėlį po kito. O paskui, jam išvykus į frontą, mama ištuos dienas krovė į dėžes tuos žvilgančius peiliukus, adatas, pincetus. Reikėjo viską nuo bombų išsaugoti, iki jis sugrįš. Bet —

Helen pagaliau nusileido motinai. Žinoma, tapyba dar ir dabar tebegundė jos jautrią širdį, tačiau dėdė klebonas taip pat patarė. Esą, po tokio baisaus chaoso kam dar rūpi paveikslai ir spalvos, kas dar galvojęs apie muziką ir kompozicijas... Na, gerai, tegu sau: bus dantų gydytoja, perims brolio kabinetą ir patenkins motinos giminių norus.

Godžiai atsikando obuolį ir iš naujo ėmė vartalioti žurnalus. Tuo metu girdėjo atidaromus sodo vartelius ir kažin kieno lėtus žingsnius. Tuo pačiu laiku išgirdo ir galingą Theresės balsą:

— Pas mus čia sakoma "Grüss Gott"!

— O mes sakome "Sudievu".

Tai beveik tas pats, miela pastoriene!

— Aš nesu jokia pastorienė!
— Tai gal šiaip gyvenate... susidėję... netiesia?

— Nebūkite akiplėša! mes esame katalikai! ar nematote kryžiaus?! čia klebonijos kiemas, tučtuojau išeikite! — Ir taip treptelėjo koja, kad net skalbinių krepšys apvirto į žolę.

— Helen, panele Helen!

Bet ji jau buvo atsistojusi ir smalsiai stebėjo sode stovintį įsibrovėlį. Tai buvo kažkoks svetimšalis. Galėjo būti ir vienas sugrįžusių iš karo, kurie dabar kasdien išvargę, vos paeidami, apsirengę dovanotais skarmalais grįžta pas savuosius. Nekitaip atrodė ir šis jaunas vyras, kurio kalbos akcentas liudijo jį esant ne iš kaimyninio krašto. Helen matė to vyro atlapotus senus baltinius, apdriskusius pilkas kelnes, per nugarą permestą seną kuprinę ir labai dulkinus batus. Atrodė nepaprastai pavargęs, o vis dėlto kaip jis šaipėsi iš pykčiu nutviskusios Theresės! Ji matė eilę blykstelėjančių dantų ir šelmiškas mėlynas akis.

— Helen, atneškite kelis pfenigius, nes kitaip neatsikratysime to akiplėšos!..

Nubėgo, beveik skriste nuskridi į savo kambarį ir, suradusi penkių markių pinigą, grįžo į sodą. Jis jau buvo nususukęs eiti nuo besibarančios Theresės.

— Še, imkite! — Helen ištiesė ranką.

Svetimšalis stabtelėjo. Šypseną sustingo jo dulkiname veide.

— O, — sumurmėjo jis, — man to nereikia. Ačiū; tikrai labai miela iš jūsų. Bet aš norėjau tik kleboną pamatyti.

— [Klebonas yra pas ligonį, — sušvebeldžiavo susigėdusi Helen.

— Niekis, surasiu kitą kleboniją. O ar bus toli nuo čia?

— Maždaug penkiolika kilometrų.

— Ačiū. Gal dar šiandien pasieksiu.

Helen nuleido vis dar ištiestą ranką. Penkios markės staiga, tarsi karštos geležies gabalėlis, ėmė deginti jos delną... O svetimšalis ramiai uždarė paskui save sodo vartelius ir, linktelėjęs abiem moterim galvą, pasuko kaimo link.

Kitą dieną į kleboniją atbėgo trobelninkė Agnė, gyvenanti pačiame kaimo gale. Beveik uždusdama kalbėjo klebonui: esą, vakar pas ją užsukęs kažkoks svetimšalis; prašęs nakvynės ir stiklinės pieno; sakėsi esąs taip pavargęs, kad nebegalys toliau eiti. Agnei jo pagailo, nes taipgi

ir jos sūnus kareivis nelaisvėje, ir kas žino, ar ir jis nėra pakeliui namo. Taigi, tam svetimajam pataisė sūnaus kamaroje guolį. Valgyti jis nieko nevalgęs, tas jaunikaitis, bet už pieną tuojau užmokėjęs ir toks malonus būvęs, taip dėkojęs ir žadėjęs rytą toliau keliauti. Tačiau, kai ir priešpiečiams nieks kamaroje nesijudino, Agnė nutarė pažiūrėti. Taigi, išgirdo kažkokį keistą lyg ir šniokštimą, lyg ir dejavimą. Pamažu atidarė duris, ir, Dievulėli! Tasai svetimšalis blaškosi -lovoje, visas prakaitu apsipliesęs, karščiuoja ir kalba pats su savim kažin kokia dar niekada negirdėta kalba. Išsigandusi Agnė atbėgo tiesiog klebonijon: taigi, tegul klebonas

(Nukelta į 8 psl.)

MANO PIRMIEJI...

(Atkelta iš 6-to psl.)

apie 20,000 studentų. Darbą gavau studentų bendrabutyje, vadinamam "Newman Hall" prie švaros palaikymo darbų. Prie jo buvo ir bažnyčia, kurią irgi reikėdavo valyti. To bendrabučio direktorius buvo kunigas Duncan, o jo asistentas kunigas O. Rourke. Kunigas O. Rourke buvo labai geros širdies žmogus. Jis parūpino garantijas ir darbus keliems šimtams pabėgėlių. Būdavo atsitikimų, kad atvažiavus kokiai pabėgėlių šeimai, kunigui reikėdavo po savaitę ir ilgiau ją laikyti viešbutyje iki jis surasdavo darbą ir butą. O kai pabėgėlių šeima, gavusi darbą prasigyvendavo, tai kunigui neatsilyginusi už padarytas išlaidas ir išvažiuodavo į kitą miestą gyventi. Tai padarydavo daugiausiai lenkai ir jugoslavai. Kad kas nors iš lietuvių būtų tai padaręs, neteko girdėti.

Nors abudu kunigai buvo airių kilmės, tačiau kunigas Duncan buvo visai kitoks žmogus. Jam rūpėjo tik biznis. Man pradinė alga buvo tik 140 dolerių į mėnesį. Kadangi jis amerikiečiams darbininkams mokėdavo daug daugiau, tai turėdavau prašyti, kad pridėtų. Dėl atlyginimo dažnai su juo prisidėdavo susipykti, nes darbą man duodavo daugiau, o mano atlyginimas būdavo mažesnis. Kartą jis man pasakė, jog aš turiu džiaugtis, kad jis mane laiko, nes esu senesnio amžiaus ir kitur darbo negausiu.

Išdirbau apie 1 metų. Mano žmona gavo darbą universiteto virtuvėje, kurioje dirbo iki 1953 metų. 1959 metais staiga mirė mano žmona. Dabar esu pensininkas ir niekur nedirbu.

St. Trinkas

Ilgamečio BALFO pirmininko, prelato J. B. Končiaus knyga
ATSIMINIMAI IŠ BALFO VEIKLOS

404 dideli puslapiai, daug nuotraukų.
Kieti viršeliai \$4.00, minkšti — \$3.00.

Įdomi knyga kiekvienam lietuviui, ypač tremtiniui. Geriausia dovana globėjui, siuntusiam siuntinius į Vokietiją ir kitas tremties vietas. Knygą pasiūsiame adresatui, jei pasiūsite čekį arba Money Orderį tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted Street, Chicago, Illinois 60608

AUKSINĖS SAGOS

(Atkelta iš 7 psl.)

nucina ir pasižiūri. Bet klebonas tik mostelėjo ranka:

— Pirmiausiai šauksime gydytoją. Helen, bėk pas daktarą Burhet ir nuvesk jį pas ligonį. Aš vėliau užeisiu pasižiūrėti.

Nubėgo. Surado daktarą Burhet ir palydėjo jį pas trobelninkę į kaimo galą.

Kamaroje gulėjo vakarykštis sodo svetimasis. Helen staiga prisiminė savo vakarykštę išmaldą ir pati nežinojo, kodėl dabar paraudo... O jis kliedėjo. Beveik raudodamas pynė tikrai dar niekada negirdėtus žodžius — lyg ir rusiškus, lyg ir vengriškus. Dr. Burhet, krausdydamas savo instrumentų krepšį, spėjo, kad, girdi, toji kalba turinti slavų akcentą, bet kas svarbiausia — šis jaunuolis turįs abipusį plaučių uždegimą. Helen akimirksnį stebėjo ligonio atlapą, saulės nudegintą plačią krūtinę, stebėjo užmerktų akių rudas blakstienas ir staiga atsiminė, kad už jų slepiasi dvi mėlynos šelmiškos akys. "Pastorienė" juokėsi vakar tos dabar nuo karščio sukepusios lūpos. Bet jo pasisveikinimas vakar atrodė nevisai mandagus. Ir vis dėlto koks nuostabiai gražus turi būti to jauno vyro kūnas... Tarsi gražiam paveikslui ar skulptūrai sutvertas...

Daktaras Burhet dar kartą pakartojo:

— Dabar vandens, rankšluostį ir muilą.

Helen krūptelėjo, tartum vagnis, užtiktas besigrožint svetimais dalykais, ir, dar daugiau nukaisdama, nubėgo siaurais, mediniais laiptais į virtuvę, kurioje triūsėsi susirūpinusi trobelninkė Agnė.

— Jūs čia šeimininkė. Daktarui Burhet reikia šilto vandens ir rankšluosčio. Švaraus... — dar pridūrė.

— Vaje, ar rimtai serga?

— Labai.

Helen išėjo į kiemą, atsėdėjo ant suolo po langu ir ėmė laukti daktaro. Paskui, grįžtant dulkina kaimo gatve, jis aiškino:

— Dabar reikia geros priežiūros — gero maisto ir gailestingos širdies. Bet tai kiekvieno mūsų pareiga, ar ne tiesa? Nors nežinia, ar tas gerasis ligonis dar vakar nebuvo mūsų priešas, bet dabar nesvarbu. Gaila, kad mano namai jau pilni. Toje kamaroje per mažą saulės, tačiau visame valsčiuje nežinau nė vienos trobos, kur būtų laisvas kambarys. Sakau — tikra emigrantų invazija. Vargšai velniai!.. Na, bet ir išsirinko namus susirgti! — kalbėjo daktaras Burhet ir, žiūrėdamas tiesiai į Helen, šelmiškai pridūrė: — O tasai jaunikaitis ypač simpatiškas... Ar ne tiesa, panele Helen?

— Hm... aš nežinau... galimas dalykas... — sumurmėjo ir nuleido akis.

Theresė tylutėliai dejavo: jau kelios savaitės vis jai "tasai te-

San Francisco turėjo nemažą pasilinksminimų parką, kuriame buvo ir čia matoma "puikiausia pasaulio karusėlė". Jos savininkai nusifotografavo karusėlės atidarymo dieną, prieš 60 metų.

atras". Tačiau pats klebonas liepė kas trečią dieną prikrauti pilną krepšį. O panele Helen stinos vikrumu tik bėgioja kasdien kaimo galan ir atgal, tartum "tasai vyrpalaikis" patsai karalius būtų. Tegul jis ir ligonis, tegu vargšas, tegu bus ir dešimt kartų pabėgėlis, tačiau jos maisto atsargos vis tiek tirpsta, kaip pavasario sniegas. Ir kur tau netirps: ir klebonas turi iš kortelių gyventi. Nors kaimiečiai šį tą ir dovanoja, bet kasdien vis nauji įsakymai: tai tam truputėlį arbatos, tai tam keletą obuolių, tai anam stiklą uogienės. O patsai klebonas dabar staiga pradėjo nemėgti nei uogienės, nei sviesto. Kavai cukraus taip pat jam nereikia, žinoma. Sekmadienio pyragas, sako, kenkia jo viduriams... Ji, Theresė, tegul tai išdalina pabėgėlių vaikams, kurie gyvena sukišti tuščioje kaimo mokykloje. Na, ims kada klebonas ir sukris po altoriu...

— Theres, ar nepamiršai įdėti kelių kiaušinių? — šūktelėjo į virtuvę įėjusi Helen.

— Kiaušiniai pasibaigė! basta! — atrėžė pasipiktinusi Theresė, — o naujų dar niekas neatnešė. Aš gi ne višta... negaliu jų dėti... — Helen apkabino jos trūkčiojančius pečius ir kuždėjo į ausį:

— O gaila. Daktaras Burhet sakė, kad jam būtų gerai žali kiaušiniai. Tu nežinai, Theres, koks tai vargšas žmogus: ištisas savaites keliavo per kaimus ir miškus. Žinai, jo tėvynė Lietuva. O ten dabar rusai. Taigi, turėjo palikti seną motiną, seseris ir viską, kas žmogui brangu ir miela. Bėgdamas badavo, šalo, kryžiavo įvairius kelius, nakvojo laukuose, perplaukė Elbę, o dabar norėjo pasiekti savo tautiečių stovyklą čia kažin kur Tirolyje. — Ir taip kuždėjo jai viską, ką buvo iš paties ligonio išklausinėjusi. Pasakojo nepailsdama, beveik neatgaudama kvapo. Theresė, sujaudinta jos žodžių, negalėjo matyti paneles Helen keisto akių žvilgėjimo, pakitusios balso gaidos ir susižavėjimo.

— Jo vardas Jonas, girdi, Theres? Jonas, taip kaip mūsų Hans, tai tas pats. O ar tu žinai, kur yra Lietuva? Prie Baltijos

LIETUVIŲ LAIKRAŠČIAI

Pildydamas prašymą, iš dalies patikslinu P. Barausko straipsnį "Kiek periodinių leidinių eina mūsų kalba", kuris buvo patalpintas "Naujienų" 94 numeryje.

Dabar Anglijoje eina šie lietuvių laikraščiai. Pats seniausias Anglijos lietuvių laikraštis yra "Išėivių Draugas". Jis buvo pradėtas leisti 1914 m. Tai katalikiškos minties savaitraštis, kuris daugumoje yra skirtas Škotijos lietuvių reikalams. Redaguoja kun. J. Gutauskas.

1947 m. naujoji išėivija Anglijoje pradėjo leisti užsienio ir vidaus žinių biuletinį. Iš jo išsivystė "Britanijos Lietuvis", kuris 1953 m. buvo pavadintas "Europos Lietuviu". Tai bendrinis savaitraštis, kuris aptarnauja Anglijos ir iš dalies Europos lietuvius. Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų akcinė bendrovė. Redaguoja K. Barėnas.

"Budėkime" — tai Anglijos rajono skautų laikraštis. Jis pradėtas leisti 1951 m. Išėina apie 4 kartus per metus. Redaguoja V. Ignaitis.

Tikybinės ir tautinės minties žurnalas "Šaltinis" buvo pradėtas leisti 1961 m. Šitas laikraštis yra tęsinys prieškarinio Seinuose ir Marijampolėje ėjusio "Šaltinio". Leidžia šv. Kazimiero Sąjunga. Išėina 6 kartus per

jūros. Ji buvo labai turtinga ir darbšti tauta, žinai...

— Nustok, nustok, užteks! — susigraudino Theresė, — geriau bėk ir pasiimk skarą, šiandien toks vėjas!

Kai Helen pranyko, ji dar stovėjo susimąsčiusi ir galvojo. Bet tada sode ją labai įžeidė: "Taip sau gal susidėję gyvenate, pastorienė", sviedė jai į akis... — jai, žilaplaukei Theresėi... Na, bet laukuose, sako, nakvojo, per Elbę, sako, plaukė... Brr... — net pasipurtė ir, staiga puolusi prie spintelės, sugraibė savo "pačios slėptuvėje" kelis kiaušinius ir murmėdama greit įdėjo juos į jau baigtą krauti krepšį.

...

(Bus daugiau)

metus. Redaguoja kun. S. Matulis, MIC.

Straipsnyje minimi laikraščiai: Darbininkų Balsas, Santarvė, Tėvų Žemė ir Žibintas jau seniai sustojo ėje. Juos galima minėti tik kaip buvusius Anglijos lietuvių laikraščius.

Okupuotoje Lietuvoje eina šie laikraščiai: Ekranas, Naujienos, Jaunimo Gretos, Genys, Gimtasis Kraštas, Komjaunimo Tiesa, Komunistas, Kultūros Barai, Liaudies Ūkis, Lietuvos Pionierius, Literatūra ir Menas, Mokslas ir Gyvenimas, Mokslas ir Technika, Mūsų Gamta, Mūsų Sodai, Pergalė, Sportas, Sveikatos Apsauga, Šluota, Švyturys, Tarybinė Mokykla, Tarybinė Moteris, Tarybinis Mokytojas, Tiesa, Valstiečių Laikraštis ir Žemės Ūkis. Be šių, dar išėina 3 moksliniai žurnalai, kurie leidžiami lietuvių ir rusų kalbomis.

(Žiūrėk: "Newspapers and Magazines of the USSR for 1969").

Viso būtų 28 laikraščiai. Sąrašė sužymėti tik bendriniai laikraščiai, kurie skirti visai Lietuvai. Be šių dar leidžiamas rajoninių laikraščių, bet šie į virš minėtą sąrašą neįtraukti.

Kultūrinių ryšių su užsienio lietuviams komitetas šiemet išleido kalendorių. To kalendoriaus skyrelyje "Ką sako skaičiai" rašoma: — "... Spausdinama 150 laikraščių, žurnalų ir kitų periodinių leidinių".

Tai būtų labai daug. Bet žinant to komiteto paskirtį, nelabai juo galima pasitikėti. Jeigu suskaičiuotų visus bendrinius, mažaverčius rajoninius ir beverčius sieninius laikraščius, tai manau, kad iki minėto skaičiaus dar labai daug trūktų.

Pabaigai dar susipažinkime ir su nepriklausomos Lietuvos spauda. 1939 m. sausio 1 d. Didžiojoje Lietuvoje ėjo 157 laikraščiai. Iš jų 15 dienraščių, 43 savaitraščių, 27 dvisavaitiniai, 43 mėnesiniai ir 29 kitokie. Lietuvių kalba ėjo 131 laikraštis, žydų — 13, rusų — 5, lenkų — 4, prancūzų — 2, hebrajų — 2.

V. Vytenietis